

099.962.1-1

MK

ՀԵՄՆԵՐՄԵՆՆ

K 22156
1

ՀՀԿԵՆԵ

ԵՆԿՆԵՆԵ

ՀԵՄՆԵՐՄԵՆՆ

ՀԵ

ნესტორ მალაზონიას გასულ წელს შეუსრულდა 70 წელი.

წიგნში „ქვეყნის სიყვარული“ პოეტი ახალგაზრდული გატაცებით უმღერის სოფელსა და ქალაქს, საბჭოთა ადამიანების შრომითს წარმატებებს. ღირიკული სიტბო არ აკლიათ მშობლიურ აქარაზე შექმნილ ნაწარმოებებს. ავტორი არც სამამულო ომის მრისხანე დღეებს ივიწყებს.

მშვიდობისადრია მიძღვნილი მცირე მოცულობის პოემა „კმარა“.

821.353.1-1

საქართველოს
საბჭოთავო
ბიბლიოთეკა
№ 201

გ ე ს ს მ რ

ა ე მ ე მ ე ნ ი ა

13541
K

ჩ ვ ე ყ ე ნ ი ს

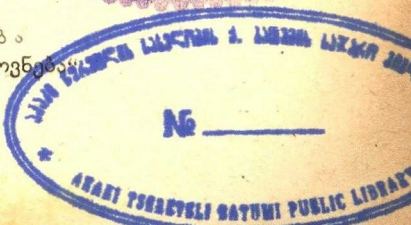
ს ი ყ ვ ე ს ე რ ლ ი ა

22156
1
K

გ ა მ ო მ ც ე მ ლ ო ბ ა
„ლიტერატურა და ხელოვნება“
19 თბილისი 64

101
2

მადლობა

მე აღტაცებას ვერა, ვერ ვფარავ,
ეს რა სიხარულს ახვავებს გული!
ლექსს აჯილდოებს ჩემი ქვეყანა,
პარტიის ზრუნვით აყვავებული!

ლექსი — ეს მერცხლის ლაღი ფრენაა
და ჭიკჭიკია გულში შემტევი,
ლექსი ჩანჩქერის უხვი დენაა
დაულევი და დაუმრეტელი.

ლექსი სამშობლოს გულის ძგერაა
და სიხარულის კამკამა ცრემლი,
ლექსი სამშობლოს მძლე სიმღერაა
და შიგ
ორიოდ სტრიქონი ჩემი.

მიკვირს, ვინ ნახა ეს წვეთი ზღვაში,
ვისი თვალია, ყველგან რომ წვდება!

თურმე უჩინარ ფიქრსა და ხმაში
 შვილს ყველა გუძახს გაუგებს დედა!

გმადლობ!
 სხვა სიტყვა აღარც მეგულვის,
 თითქოს გულისწილ ცეცხლია
   ძეგრდში...
 ჩემო ქვეყანავ, შენ შემოგველოს
 ჩემი წრფელი და პატარა ლექსი!

თვითონ ლენინი

დადის ნოემბრის ქარი სისინით,
მაგრამ ყვავილზე ნამი არ შრება,
ცის სამხრეთული, ღია სიცილი
მღიმარ სახეებს ეთამაშება.
ქუჩებს მოედო ცეცხლის დინება —
დროშებია თუ ყაყაჩოები!
არის სამშობლოს აღორძინება
და კომუნიზმის ხარაჩოები.
არის სინათლე ბედნიერ დღეთა,
აყვავებული ბაღი და ველი,
არის სიუხვე ხმათა და ფერთა,
ქვეყნის ლილეო დაულეველი.
არის პარტია ფოლადის რწმენით,
მისი ყრილობის აზრი და ნება,
და ხალხს ღიადი პროგრამის ენით
თვითონ ლენინი ესაუბრება!

სამშობლოს

მიყვარს ეს მიწა, მიწა მშობელი,
მისი მთები და კალთები მისი,
სისხლი რომ ახლავს შეუშრობელი,
მამა-პაპათა დაღვრილი სისხლი.

მიყვარს ამ ქვეყნის კვამლიც, ნაცარიც,
ნათელი მზე და გაზაფხულება, —
მოკვდეს იმ ლექსის ყველა მარცვალი,
სამშობლოს რომ არ ემსახურება!

ხალხის ამაგი დამყვება ვალად,
იგი დიდი და თვალუწვდენია, —
მოკვდეს ის ლექსი, რომელიც კალამს
ჩემი ხალხისთვის არ უწერია!

ნუმც შეეხება ბილწი მტრის ხელი
ჩემი სამშობლოს მტრედისფერ სივრცეს!
ძმებო! სიცოცხლის ყველა მისხალი
საყვარელ ხალხს და ქვეყანას მივცეთ!

ჩემი საზიტარი .

ეს გაშლილი ქვეყნის სივრცე
მიწითა და ცითა,
ჩემი მიწის ყველა გოჯი
და ზღვის ყველა ციდა.

ცა მთვარით და ვარსკვლავებით,
სამხრეთული მზითა,
მწვანე ტყე და მწვანე სერი
ნაძვითა და ბზითა,

ხევი ღელით და ჩანჩქერით,
შვლის ნუკრით და რძითა,
ასარბენი, ჩასარბენი
ბილიკით და გზითა,

რუ და წყარო მოჩუხჩუხე,
მოკამკამე წყლითა,
მთა და ველი მოკირწყლული
წინაპრების ძვლითა,

ნაშრომი და მონაგარი
დაგვითა და წვითა,
ბაღები და პურის ყანა
ფორთოხლით და ძნითა,

ხალხი მხნე და მკლავმაგარი
მეგობრით და ძმითა,
რუსთაველით, ვაჟას ლექსით
და აკაკის ზმითა,

მოხუცები თეთრი წვერით,
შვილითა და რძლითა,
ბადიშები მოღიმარი,
მოტიკტიკე წლითა,

ასულები საროსავით,
მოგიშრული თმითა —
აი, ჩემი სალოცავი
და სამშობლო წმიდა!

აზარის მთებს

მთებო, თქვენს კალთებს ვლოცავ ნისლიანს;
ძველად აქ ქუხდა ჩვენი დიდება,
და თითქოს შავშელ გმირთა სისხლია,
დღეს რომ ხევდახევ მოედინება.

ისინი მდგარან მტერთა სამუსრად,
მათ უქლექით სისხლის მწოველი
და ათასწლობით ასე დაუცავთ
ამ წმიდა მიწის ადლი ყოველი.

იქნებ მესხებმა მტერი აქ მოსპეს,
და მესხაურის სოფელიც იშვა,
ან ვახტანგეთი შეარქვეს სოფელს
მეფე ვახტანგის სიმარჯვის ნიშნად.

იქნებ აქ ქლიტეს მუხანათები,
და ლომებივით იცავდნენ იმ ხევს,
სადაც თამარი სახენათელი
თავისი ხელით აგებდა ციხეს.

იქნებ აქ წვავდა აეტს თაკარა,
იქნებ აქ იდგა გუბაზის ჯარი,
იქნებ აქ წათემ ვადმოატარა
ლაზიკისათვის პირველი ჯვარი.

იქნებ ამ ტბეთში დიდი მტბევარი
ლუსკუმ ღამეებს ათევდა თეთრად,
რომ გულის დელვა და სატკივარი
საშვილიშვილოდ მიეღო ეტრატს.

იქნებ ზეიმით ამ მთებს აღწევდნენ
დავითის მებუკ-მობურთავენი,
ან იქნებ უკვდავ ლექსებს აქ წერდნენ
თვით ჩახრუხაძე და რუსთაველი.

ო, დიდებულო მთებო აჭარის,
რამდენჯერ გნახო — ნახვა მინდება.
თქვენ შეგინახავთ მძლე და მქუხარე
ჩემი სამშობლოს ძველი დიდება!

მე არ მოვკვდები

გაზაფხულს მზე და ყვავილი მოაქვს,
ლიმილს აფრქვევენ ატმის ტოტები.
ძლიერაც გასურდეს, ვერ მოშორდები,
ძლიერაც გასურდეს, ვერ დაღონდები...
არა, ყველაფერს თავისი დრო აქვს,
და გაზაფხულზე მე არ მოვკვდები!

ზაფხულის ცა და ლაღარი მომწონს,
ზღვის სილურჯე და ზვირთის ციალი,
ალუბალი და მარწყვი ცვრიანი,
პურის ყანა და ველის ნიავი...
ჩვენი მცხუნვარე მზე დაილოცოს!
არა, ზაფხულში მე არ მოვკვდები!

სოფლის ბარაქა და სილამაზე,
სიმიინდის რძე და ვაზის მტევანი,
კალოს ლხინი და ლამის თევანი,
მაჭრის დუდილი და შადრევანი —
ვის არ მოხიბლავს შემოდგომაზე!..
არა, რთველის დროს მე არ მოვკვდები!

ქარბუქმა თოვლი დაყაროს ბარში
და მთები დასხდნენ დარბაისლებად,
დაე, საფლავზე თვლემდნენ ლოდები
და ტყის ქათამმა იფიქროს ფშანში —
ნეტავი, მთა თუ გადაისვლება...
არა, ზამთარში მე არ მოვკვდები!

მეყო ჭირის და ვარამის ზიდვა!
ახლა ბედნიერ ჩემ სამშობლოში
უფრო ბედნიერ დღეს ველოდები!
ჩემი ვარსკვლავიც ინათებს ციდან!...
და არასოდეს, წლის არც ერთ დროში
• არა და არა, მე არ მოვკვდები!

სამაისო

გარეთ გამოდი, მეგობარო, გამოდი, ჩქარა!
მოდი, ვუმღეროთ სამშობლოს
და ცხრათვალა მაისს.
ვინ არ შეაქო ეს მაისი, ბაღი და ჭალა,
მაგრამ სიმღერა
შესაფერი არ თქმულა მაინც!

ჯანმავარი და ძუძუსავსეა
ჩვენი სამშობლოს უხვი ბუნება.
ბაღში რაც ხეა,
ტყეში რაც ხეა,
ნაყოფს დაისხამს, დაილუნება...

არც უმდიდრესი, არც უკეთესი
ქვეყანა არსად არ მეგულება:
აქ მიწას ესმის,
ხესაც კი ესმის
ქვეყნის წინაშე ვალდებულება!

მოდის, დადექი, მეგობარო,
ამ დროის გვერდით.
ჩვენ ის ბრძოლაში გავატარეთ,
სისხლი რომ წვიმდა.
მასთან მუდმივად დაკავშირდა
მშრომელთა ბედი,
მისი სიწითლე
ჩვენი ხალხის სისხლია წმინდა!

ო, ეს წითელი,
სპეტაკი სისხლი
რამდენი ქვეყნის მიწას აჩნია!
მაგრამ ყველგან და ყოველი მტრის წინ,
ყველა ბრძოლაში გაუმარჯვნია!

არც უფხიზლესი, არც უმტკიცესი
ხალხი ამ ქვეყნად არ მეგულება:
აქ ყველას ესმის,
ბავშვსაც კი ესმის,
ქვეყნის წინაშე ვალდებულება!

და ჩვენც ვუმღეროთ, მეგობარო,
გულგასახარელს,
დიად სამშობლოს, დიდ ქვეყანას —
გმირსა და რაინდს,
ახალ გაზაფხულს,
ნათელ მზეს და ბედნიერ ძხარეს,
მოდის, ვუმღეროთ შრომისა და ზეიმის მაისს!

თბილისის დილა

ხომლი თითქოს კანკელია თბილისზე,
ძილს მოუცავს საბუდარი არწივთა...
მაგრამ ლურჯი ცა გამოწვა დილის მზემ
და ხანძარში აილეწა მთაწმინდა.

სიომ ჭადარს ჩასჩურჩულა ალერსი,
მტკვარზე ნაპირს შესთამაშეს ზვირთებმა.
ცა იცინის, ქალაქს უცქერს თვალეზში
უხარია — ყვავილებით ირთვება.

რა დილაა, რა ნიავის ფრენაა,
ცვარს თბილისი ასე როდის უმოსავს!
ყოველი დღე მზის ახალი ფენაა,
ქვეყანას რომ ახალ შვებას ულოცავს.

ჭადარა ხარ, მაგრამ გული ჩაუქობს,
პირს ღიმილი არ გშორდება სალალღო
მზეს და დილას მოგილოცავ ჩაუქრობს,
ჩემო დედავ, ჩემო თბილის-ქალაქო!

მიწა და ადამიანი

მე მიწა მიყვარს
მზისა და მთვარის ღიმილით,
მე მიწა მიყვარს
ცვარით და მამლის ყივილით,
ცა გულგაშლილი
შვიდფერი, ხელმანდილივით,
მე მიწა მიყვარს
სიცოცხლით და ჟივილ-ხივილით.

დავლოცოთ მიწა,
ზედ ცელქი დილის ნიავი,
დავლოცოთ მიწა,
ზედ დარი მარადმზიანი,
პურის ყანა და
ბალახი ცვარნამიანი,
დავლოცოთ მიწა,
მიწა და ადამიანი.
დავლოცოთ კაცი
გამრჯე და ხელმადლიანი,
კაცური კაცი
და ნამდვილი ადამიანი!

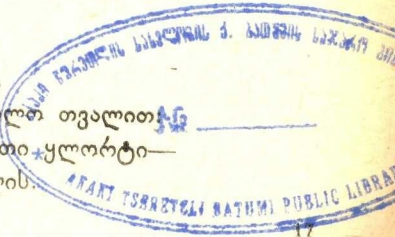
64555 I 22156
1354

ხვალის იმედი

გაზაფხულზე,
მწვანედ გაშლილ ტყეში,
სადაც იდგა სურნელი და დარი,
ხეთა ჩრდილში,
ლორთქო ბალახებში
ძლივს მოჩანდა ძირკვი ცოცხალ-მკვდარი.

ღრო იყო და
ხე არწევდა ღრუბელს,
მის ტოტებში ბუდე ჰქონდა არწივს.
მერე მოჭრეს
და ისე დაღუპეს,
რომ ნარჩენზე სულ ათოვს და აწვიმს.

ფიქრში წასულს,
გულზე დარდი კორტნის,
მაგრამ ხედავს უსიცოცხლო თვალით
ცისკენ მიდის ძირზე ერთი ყლორტი—
ეს ნიშანი საიმედო ხვალის.

2. ნ. მალაზონია

მას ახარებს ამოყრილი ჩვილი,
ახარებს და ნამავს შვების ცრემლი:

— ოი, შვილო,

ოი, შვილიშვილო —

სიცოცხლე და მომავალი ჩემი!

მშვიდობის წლები

დარი არის თუ დელგმა,
მზეა, მთვარე თუ ნისლი
ყველა უბანში — ყველგან
შრომის გუგუნი ისმის.
ცის გუმბათამდე მალღებს
ამწე აუწვდის კისერს...
თარიღს ნუ აწერთ სახლებს,
ყველა მიხვდება ისეც:
აშენდა, როცა წინსვლა
იყო და დიდი ძვრები,
პარტიამ როცა მისცა
ხალხებს მშვიდობის წლები.

ბაჯალლო ღღე

ქუჩაში ვარ თუ სახლში ვარ,
მარტო დავალ თუ ხალხში ვარ,
სულ სიხარულით ვფრენ.
დეკემბრის ხუთი მოსულა,
რა კარგი მზე ამოსულა,
სად არის ზამთრის თვე!

ეს ღღე ოქტომბრის ღღეც არას,
ჩვენი აპრილის მერცხალი
და გაზაფხულის მზეც.
ქუჩა ყვავილით დავმოსოთ,
ჩვენი ქვეყანა დავლოცოთ,
ვადიდოთ შენც და მეც!

შევიტკბოთ თავისუფლება,
სიტყვის და საქმის უფლება, —
როგორ ავყვავდით ჩვენ!
ეს რა დროშების ტყე არის,
ეს რა ბაჯალლო ღღე არის—
კონსტიტუციის ღღე!

კომკავშირს

კომკავშირი! რა ძალუმად გაისმის,
კომკავშირზე ხშირად მიოცნებია.

კომკავშირი!

ეს რწმენის და ხალისის

მჩქეფარე და ვარდისფერი წლებია.

მე ის წლები უფერულად დავფურცლე,
სინანულის ცრემლით სავსე თვალი მაქვს,
დამაცადეთ, ჯერ არ მინდა მოვხუცდე:

მე იმ წლების

გადუხდელი ვალი მაქვს!

იქ მივდივარ, სადაც ბრძოლის ქარია
და გულს აწრთობს მამაცობის უნარი,
მინდა ვნახო, ჭაბუკმა ქანთარიამ
სად აღმართა დროშა გაუხუნარი!

იქ მივდივარ, სად საზღვარი ჩავრაზეთ,
სადაც მტრების დასამარდა ზრახვები,
სადაც გმირებს მატროსოვს და ბაქრაძეს
უჭედიათ დიდება და სახელი.

წინ მივიწევ—დაუცხრომელ შრომაშიც
 მტლად დავედო ჩვენს ქვეყანას ნატყვიარს,
 სადაც მუდამ ზეიმი აქვს კომკავშირს,
 სადაც ხალხი სულ წინ მიჰყავს პარტიას!

კომკავშირი!
 რა ძალუმად გაისმის,
 კომკავშირზე ბევრჯერ მიოცნებია.
 კომკავშირი!
 ეს რწმენის და ხალისის
 მჩქეფარე და ვარდისფერი წლებია!

აღმაფრენა

ერთი ციდა მთა-ბარი,
ერთი ხელის დადება,
ტურფა, როგორც თამარი,
როგორც მზის დაბადება,

ერთი მუჭა ბაღნარი,
ერთი ხელის მოფენა,
ასე მხნე და მაღალი,
მთელი ქვეყნის ოდენა,

ცისკრის ფრენა მთაღამთა,
დილა ოქროსდაფება,
თეთრი ღამე ქათქათა,
შთვარის აქაფქაფება...

ოი, დედულ-მამულო,
დედის ტკბილო ენაო,
ჟრჟოლავ და ჟრიამულო,
ჩემო აღმაფრენაო.

მთაწმინდაში

დღეს აქა ვარ,
ჩემს თბილისში,
ან კი როდის არა ვარ!
მოვალ,
ვდგები მთის პირისპირ,
მაგრამ ზევით არ ავალ.

მუხლს მოვიყრი დაბლა კრძალვით,
თავს დახრიან ბორცვებიც
და შევხედავ მამადავითს,
როგორც ძველი მლოცველი.

ო, იქ სძინავთ
ვარდიანში,
აკაკის და ილიას,
იქ ფშაველას და კლდიაშვილს
ვალმოხდილი ძილი აქვთ,

იქ წიავი დაქრის მარტო
ჩუმი
ფიქრის ფრთებითა,
იქ შერანით დაქრის ტატო,
იქ ვერ ახვალ ქვეითად!

ღამით სამგორში

მე ამ ღამითაც სამგორს დავრჩები,
ტკბილი ოცნებით უფრო შორს წავალ.
ვნახავ, რარიგად მოაქვს ფარჩები
იორს ამ ველთა შესამოსავად,
როგორ აიღებს სართიჭალელი
ჩვენი თავთუხის პირველ მოსავალს.

სახლში არ შევალ და არ დავწვები,
ლოგინს, ძმობილო, ნულა მიმზადებ:
მხიბლავს კრიალა ზეცის თაღები
და წყალსავალი მთების მიჯნამდე,
მინდა ვუცქირო, რა აღტაცებით
მიდის ქვეყანა კომუნისზმამდე!

მინდა სიმღერაც დავაგუგუნო
და თქვენს საქებრად სიტყვა გავშალო...

აბა, როგორ ვთქვა ლექსი უგულო,
უფხო, უარხო და უკამხალო,

არა! დე ვიდგე ივრის კამხაღზე,
მქონდეს წამწამი შეუნასკვავი,
თვალმა უცქიროს, როგორ კამკაშებს
ჩემი სამშობლოს ლალის ვარსკვლავი!

კედლის საათთან

ტიქტიკი წამიწამ ისმის —
ეს დროთა სვლა-მასლაათი.
აწევა, დაწევა ისრის...
და მიდის მთელი საათი.

ეს მარში ისმის და ისმის
უგულო ისრის ტატით
მაჯაში ფათქუნი სისხლის...
და მიდის შენი-საათიც!

იჩქარე ავდარში, დარში,
იჩქარე, ჩემო ძმობილო:
ქვეყანას არ დარჩე ვალში
და უქმად არ იბოგინო.

ტვინი და ოფლი გვიჩვენე
თვითეულ წუთსა და წამში,

თორემ —

თუ შვილი არ გაგჩენია,
სახლ-კარი არ დაგჩენია,
თუ რაც სხვისი და შენია,
სულ სხვისი ანაშენია,—
კაცობას როგორღა იჩემებ,
აბა, რა კაცი ხარ მაშინ!

ქ ა რ ი

ზღვას
ჩაფიქრებულს მოუსწრო ქარმა,
იყო ცასავით ლურჯი და წყნარი.
შედგა.
იისფერ, მოვერცხლილ ქამრად
სივრცეს შეარტყა ტალღების პწკარი.
ზვირთს ზვირთი მოჰყვა,
ჩქაფანს — ჩქაფანი,
მერე გრიალი, ზათქი და ქაფი,
ტალღების გროვა — ლომის ფაფარი —
გაშმაგებული მოაწყდა ნაპირს.
თურმე ქარია ღელვის გამჩენი,
თორემ ზვირთს სძინავს უძირო ფსკერში...
ასე, ქარს მოაქვს სიტყვის ჩანჩქერი —
გულში შობილი ღელვა და ლექსი.

ქართველ კოვბებს

როცა უკეთეს მერმისზე ვფიქრობ
და დღევანდელი მახარებს ვაშა,
ასე მგონია, მოდიან თვითონ
შოთა, ილია, აკაკი, ვაჟა.

მოდიან, მოაქვთ ულევი ტაში,
„ვეფხისტყაოსნის“ წიგნი გაშლილი.
ლექსებით ხვდებათ ბესიკი გზაში
და ქართლის ბედით ბარათაშვილი...

ო, ღვაწლმოსილნო!
კიდევ ვინ იცის,
სანამ გაგვყვება სინათლე თქვენი.
თქვენ ხართ ჯავარი ქართული მიწის,
ქართული სიტყვის მეჩუქურთმენი!

ჩემი ძალაძის დილა

სამი მხრით ზღვა აკრავს ჩემ ქალაქს,
ზურგით კი ბორცვებს მისწოლია.
და ზღვის სიყვარულის მთელ ძალას
სივრცეში დააფრენს თოლია.

ქალაქი — ვეება ვაჟკაცი
ზის, ფეხით ტალღებს მიბჯენია,
მარცხენით კახაბერს გადამლის,
მარჯვენით — სხვა სოფელს ჩქერიანს.
ტალღები კოცნიან ცის ნაპირს —
ცა მახინჯაურთან ზღვაშია, —
აქ ყოფნა უყვარდა ისრაფილს,*
აქ ტალღებს ანდობდა ხვაშიადს.

თენდება. ბორცვები ნიავში
არხევენ დაცვარულ თავშალღებს,

---

* იგულისხმება სამამულო ომის გმირი ისრაფილ ჭინჭარაძე.

ჩიტებმა აღურტულით, გნასით
წითელი დროშები გაშალეს.

ვარსკვლავებს მტრედები კენკავენ,
მზე ფრთებით ჩამოაქვთ მიწამდე...
ჩვენი ჯინჯარაძე
და ჩვენი კანკავა
ამ ცას და ამ მიწას იცავდნენ.

ჩვენნი მილიცია

თოვლში, ქარში, დღისით, ღამით,
წვიმა არის თუ ნისლია,
ფარაჯით თუ მოსასხამით
დგას და ფხიზლობს მილიცია.

ვის რა უჭირს, ვის რა უღბინს,
ის ყველაზე ადრე იგებს,
პირველ ტკივილს, პირველ წუხილს
აყუჩებს და აწესრიგებს.

მშრომელი ხარ — არ შეშინდე,
გძინავს — დაცვა უნდა ძილსაც.
ხალხის დოვლათს და სიმშვიდეს
დარაჯობს და მკერდით იცავს.

იგი შრომის გმირიც არის,
იგი ბრძოლის გმირიც კია,
ჩვენი ქვეყნის მილიცია,
საყვარელი მილიცია.

თურმე პირიქით

მითქვამს:

ნეტავი ჩიტად მაქცია,
ნეტავ ჩიტივით მაფრინა ცაში!
არც აღმოჩენებს გავუტაცივარ
და არც კოსმოსი მსმენოდა მაშინ.

იმ დროის ჭაბუკს
თქმაც არ შემეძლო,
რატომ ვეტრფოდი ზეცაში ვარსკვლავს;
ხომ არ ვწუნობდი დაბლა ჩემს ეზოს?
ხომ არ ვწუნობდი მიწიერ გზაკვალს?

თურმე, პირიქით:
ვთოხნე თუ ვწერე,
მთვარე მხიბლავს თუ ყვავილი მინდვრად,
მთელი სიცოცხლე — ცოცხალს თუ მერე—
მხოლოდ მიწისთვის მიყვარს და მინდა.

ქობულეთი

გაზაფხული ქობულეთში
არ დაუცდის მერცხლის მოსვლას,
ყვავილების უნო და ეშხი
ნარინჯებს და ატმებს მოსავს.
თვალს გაახელს ხეზე კვირტი,
სალამს ეტყვის მზეს და ნიაგს,
და ცვარნამის ყურსაკიდი
ბუჩქთან დახრის იაიას.
გულს მოხვდება კრიმანჭული,
გაცოცხლდება მთების კალთა,
ჩაის ბუჩქებს ჩამოუვლის
გმირი წყება მკრეფავ ქალთა.
შემოდგომა ხინოს მთაში
შეიფარებს შველს და ირემს,
ბარში ბალი ფერებს გაშლის,
ოქრო დაკრავს მანდარინებს...
მერე შალის მოსასხამში
ლოყა ეწვის მედაირეს.

სკოლაში გაცნობა

გადაწყდა, ჩემი სწავლა ქალაქად...
და მტკიცედ ჩამრჩა ხსოვნაში დღემდის
სექტემბრის დილით თქმული ქარაგმა —
ორაზროვანი სიტყვები დედის:

— შვილო, მთებია შენავერცხლები,
ცაზე ღრუბლები სხედან აფრებად.
თქვენ ემზადებით—შენ და მერცხლები
მშობელ სოფლიდან გადასაფრენად,

მაგრამ გახსოვდეს... —
თქვა და დადუმდა.
მერე შეხედა ბუდესთან რტოებს. —
შვილო, მუდმივად თავის ნაბუდარს
კეთილშობილი ჩიტიც არ ტოვებს!

კოლხიდოზენი

სამხრეთის ზეცა იწვის თანდათან,
დაღლილი ტალღა ისვენებს გვერდზე
და როგორც ფოთი, ისე მალთაყვა
მზიან მომავალს შრომაში ეძებს.

გულში დაიჭრა ლეგა ჭაობი,
ლაქაშებიდან კოლოებს არ შლის,
მოკვდა ციება მრავალ თაობის —
საუკუნეთა შმორი და ხაშმი.
მოკვდა ანდაზა, აღარ ჩამორბის
ახლა რიონი ნარიონალში.

პალიასტომი ისე წყნარია,
თავს ამ სიმშვიდეს ვერ აპატიებს.
ნიკოს, ივანეს ფიქრებმწარიანს
უკვე ბორკილი შემოამტვრიეს,
და კვალიც არ ჩანს, თუ სად უვლიათ
ეგნატეს გმირთა დაღუპულ ტივებს.

სადაც თურქეთში გასაყიდ ტყვესაც
მონის შავბნელი ბედი ვერ ხრიდა,
სადაც ასწლობით ისმოდა კვნესა
გაუხარელი გლეხის ქონიდან,
ახლა იმ მხარემ შარბათი შესვა —
ახლა ბაღებში ცურავს კოლხიდა.

ჩემი ბათუმი

მე წუხელ ღამით არ მიძინია,
სიყვარულს დასდევს თურმე ეს სენი.
სტრიქონებს ვკედდი რითმის მძივიანს,
ლექსად შევკარ და აჰა ესენი.

წლებს და ჭაღარას არ ვუჯერებდი.
ვგრძნობდი სიანცეს და სიყმაწვილეს.
ასი წელი მაქვს ჯერ სიბერემდი,
ჰოდა, რა მომკლავს, რა დამაძინებს!

ნათელ ღამეებს ვითვლი მეგობრად.
დე სიხარულად მქონდეს ეს სენი.
ბედნიერებად მე ის მეყოფა,
შენზე სიმღერა თუკი შევძელი.

შემოქმედება

ზღვას ნისლი დაუვლის ცერცერად,
ტალღები დადიან ზმორებით,
მთვარეს ვინ ასწავლა ფერწერა —
მოხატა მთები და გორები!

შენ მისდევ აწყვეტილ როიალს
ტალღებში, მთებში და ტრამალში.
ოცნების ცხრაკლიტულს მოიარს
ხმების და რითმების თამაში
და მერე ჰანგებად ჩამოვა,
ჩადგება გულში და გამმაში.

ლამეა.

ქათქათებს ბაღნარი,
ბულბული ვარდს კოცნის მთვარეში.
ნაძვებზე ფრთას ისხამს ზღაპარი,
აპრილის სურნელი და ეშხი...
შენ ზიხარ, აწვალე ამ ღამით
როიალს უძილო ღამეში,

შენ დაჰქრი ბუკით და ნაღარით
წვის და ქმნის თვალუწვდენ ხრამებში.

გარეთ კი...
რა კარგი დარია,
ლურჯი და კრიალა ცა არის,
მთის ნისლი ცვარივით წყნარია,
ხევებში ფიქრების ცრა არის,
თვით მთვარეც ჩუმი და მკრთალია,
ზღვა თითქოს იების ზღვა არის...
შენ ისევ აწვალე როიალს, —
ეს თევა კი არა, წვა არის!

წვა არის?
დაფერფლდი, დაიწვი
და გული მუსიკას მიანდე,
ზღვის ჰანგი, მთის ჰანგი დაიჭი,
გვითხარი ამ ქვეყნის სიმართლე,
შენ ხშირად დამწვარხარ და იცი —
უკეთესს ვერაფერს ინატრებ...
დაიწვი: როდესაც არ იწვის,
არც არის სითბო და სინათლე.

მანუ. მარო ლოლუას

საიუბილეო საღამოზე

ღელავს დარბაზი,
ელავს აღმასი —
შუქი შვიდფერი ბროლის მტევანში.
ია გაშლილა,
ვარდი გაშლილა,
შენს შემოდგომურ ქრიზანტემაში.

და ეს საღამო
ისე საამო,
ისე წრფელი და ისე თბილია,
თითქოს ბავშვი ვარ,
პირველ კლასში ვარ
და თითქოს შენი გაკვეთილია!

სიზღვრა ჩაის მკრეფავზე

როცა ველზე ჩამოუვლის
სიო ცვრიან ბალახებს,
როცა მთაში სალამური
სადილოს დასძახებს,

შენ უკვე ხარ ჩაის მწკრივთან,
ხარობ მისი ბარაქით,
მანქანები დაფიტვირთავს,
განა მარტო კალათი!

ჩვენი ქვეყნის ქალიშვილო,
ჩვენი სოფლის თვალისჩინო,
ქება და სახელი ხარ!
მზის სხივებში ნაფერი ხარ,
ცის სივრცეში აფრენილხარ,
გულში ჩასახვევი ხარ!

მიქრი-მოქრი ისე მარდად,
თითქოს ცაში მტრედი ხარ,
დაგელოცოს დედის კალთა —

ოქრო უტარებიხარ.
ნათელია შენი აწმყო,
გულს რომ რწმენით ახურებს,
შრომობ—მღერი, შრომობ—აწყობ
კომუნიზმის აგურებს!

ჩვენი ქვეყნის ქალიშვილო,
ჩვენი სოფლის თვალისჩინო,
ქება და სახელი ხარ!
მზის სხივებში ნაფერი ხარ,
ცის სივრცეში აფრენილხარ,
გულში ჩასახვევი ხარ!

მე და მერცხალი

სდუმს ჩემი სახლი, თითქოს შემწყვრალი,
კიბესთან წყდება ბილიკი მრუდე.
დღეს აქ მოვედით მე და მერცხალი,
მოვინახულეთ მშობლების ბუდე.

მერცხალს,
მოფრენილს შორი ქვეყნიდან,
არ შეხვედრიან გულფრთაგაშლილი,
და არც ჩემს მშობელს დაუკვებნია,
რომ ქალაქიდან ესტუმრა შვილი.

უკვე ოჯახებს არ ჰყავთ მოთავე:
მე აქ დავკარგე,
მან ცხრა მთას იქით.
და მე ვიგრძენი, რომ ჩვენ ორთავემ
ერთი ტკივილით დავძარიტ ფიქრი...

ჩერე ნაღველი შვებამ შეცვალა,
მზით და ღიმილით გაივსო ეზო.
ძიწა დავკოცნეთ მე და მერცხალმა
ჩვენი ბავშვობის საასპარეზო.

სად გოგმანობ?

ვისი მზე ხარ, ვისი მთვარე,
ვის უბეში გძინავს ღამე?

ხ ა ლ ხ უ რ ი

იმ კორტოხზე სხვა სახლია,
სხვა ჭიშკარი, ბაღი, ბაღჩა,
მაგრამ სახლთან რომ ცაცხვია,
როგორც იყო, ისე დარჩა:

ქვეშ ნოხივით კოინდარი,
ჩრდილი, სიო, წაბლის ძელი...
მხოლოდ ერთი არსად არი —
არ ჩანს გოგო მასპინძელი.

სად გოგმანობ, ჩემო გოგოვ?
ხომ არ დასდევ ისევ პეპლებს?
მე მოვხუცდი...

მერე-როგორ
გავჭაღარდი, დავიფერფლე!

მაგრამ მახსოვს თვალთა სხივი,
ქოლოსფერი კაბა, ყღალი,
და კვლავ გულში ცეცხლი ღვივის,
როგორც ფერფლში ნაკვერჩხალი.

დილით

სოფლის ფერდობზე შარავზა
ჩარბის და ჩაეჩანება.
ხევმა ჩაკეტა, ჩარაზა —
ო, საით მიგეჩქარება!
და მერე დილას სიმღერა
უთხრეს ყუყუნა ქალებმა.

ჩაის ქოჩორა ბუჩქები
ჩანან ჩონგურის ლარებად,
შეხედავ — გაიფურჩქნები,
მოკრეფ და — დაგენანება.

კრეფაც სიმღერით იციან
ხელმადლიანმა ქალებმა!

ჩემს სოფელში

ჩემს სოფელში მზე ამოდის
განთიადზე უფრო ადრე.
ჩემს სოფელში მზე ანთია
აისიდან დაისამდე.

ჩემს სოფელში სიხარული
სულ იზრდება წლიდან წლამდე.
ნადური და კრიმანჭული
ამ სოფლიდან ადის ცამდე.

ჩემს სოფელში მაღალია
წაბლის ჭერი ყველა ოდის,
ჩაი ოქროს მადანია —
რაც მეტს მოკრეფ, მეტი მოდის.

ჩემს სოფელში მთაც და ბარიც
ედემია თვალნახული.
ჩემს სოფელში ლხინი არის,
ზეიმი და გაზაფხული!

ღუმელი

ღამე ჩამოდგა, იცი როგორი?
ასე მეგონა, შენ დამაცქერდი.
ღამე ჩამოდგა, იცი როგორი?
შენს კაბასავით შავი ხავერდი.
ღამე ჩამოდგა ჩუმი და წყნარი,
სწორედ ისეთი, როგორც შენა ხარ.
გულში დაჭარა მზის ნაპერწკალი
და შენც გასწავლა გულში შენახვა?
ო, ჩემო კარგო!

ღამის ღუმელი

და შენახული დილის ღიმილი
მხოლოდ დილამდე დარჩება ასე.
შენ კი არ იცი დილა-საღამო,
თითქოს ღამე ხარ დაუსაბამო
და ამ ღუმელით სამსალას მასმევ.
ვახსენი ბაგე შეუდარები,
მითხარი რამე, გემუდარები!

ს ა თ ე ვ ზ ი ა ზ ი

როგორც ჩვენი ხევისურები,
როგორც ხირხათელები,
ცის ლაყვარდში ხელს ურევენ
წიფლები და თელები.
მწვანე ხევის გულში შარა
გზას მიიკვლევს ფარულად
და მანქანებს უშიშარად
გაუმართავთ მარულა.
მხიბლავს ეს მთა და მთის ძირი,
ტყე, ხევი და მადანი,
მაგრამ უფრო მზის სიცილი —
ყველა მადნის ბადალი.
და ამ შვებით,
და ამ ღელვით
გული ისე ამევსო,
ას წელს კმარა სასიმღეროდ,
სალალოდ და სალექსოდ.

მიწის სურნელი

სოფლის ბოლოზე მარჯვენის ძალას
შეექმნა ჩვენი ეზო და კარი...
ერთ დღეს,
მამა რომ კონავდა ჩალას
და ყვითელ ფოთლებს ებრძოდა ქარი,

ვხედავ:
ვამორბის მეზობლის ბავშვი
და დროშასავით მოარხევს გაზეთს,
თოფი გავარდა მახლობელ მთაში
და ძახილს მოჰყვა ჩოჩქოლი გზაზე.

ხალხი შეგროვდა სოფელში მერე
და სიტყვა მისცეს მეფისგან დევნილს:
— მშვიდობა ქოხებს,
მშრომელთა კერებს!
დიდება ხალხს და დიდება ლენინს!

მამას კრებაზე სიტყვაც არ უთქვამს
ან სიხარულმა რა სიტყვა იცის!

შინ კი —

ამაყად შეხედა გუთანს

და ღრმად ისუნთქა სურნელი მიწის.

ჩემს ლექსებს

გაფრინდით, ჩემო ლექსებო,
წადით და გაიფანტებით.
ხალხში გაიდგით ფესვები,
თესეთ აზრები ნათელი.

ღრო იყო — გულში მესახლეთ,
გულზე სიამის საფენად.
მე გზრდიდით, როგორც მერცხალი
ბარტყებს ზრდის გადასაფრენად.

თქვენ ჩემთან შეფიცული ხართ,
მუდამ ჩემებურ იმღერდით,
მიგქონდათ ჩემი გულის ხმა
სამშობლოს გულის სიღრმემდი.

ახლაც იფრინეთ. სილაღე
ლექსის შნოა და შევენება.

სიტყვის ფხამა და სიახლემ
იცის გზამართლის ჩვენება.

აზრი შეავსეთ ოცნებით.
არც რითმა ჩაგროთ, არც ენა,
მშობლიურ ხალხს ნუ მოსწყდებით
და მიწა გქონდეთ საყრდენად!

მერი სუი

სახელდახელოდ, სალამოზე

თქვენ სალამი, ქედის მთებო,
ხევებო და სერებო,
ჩემო დებო, ჩემო ძმებო,
ჩემო მერისელებო!

ეს სოფელი, ხევს რომ მოსდევს,
ლამაზი და უხვია,
აქ ვაუკაცებს არასოდეს
ქედი არ მოუხრიათ.

ახლაც დასცხეთ, შრომას რა სჯობს!
შრომას შევეუმოსავართ!
თქვენს მარჯვენას გაუმარჯოს,
თქვენს შრომას და მოსავალს!

გაიხარეთ, ქედის მთებო,
ხევებო და სერებო!
გაიხარეთ, დებო, ძმებო —
ჩემო მერისელებო!

მ თ ა ზ ე

მთის ეს ფერდობი ახლაც ჩვენია,
ზედ ბაღია და ფორთოხლის ხენი,
აქ ყოველ ყვავილს ზედ ამჩნევია
თავისუფალი მშრომელის ხელი.

იქით ფერდობზე —
არც მთვარე, არც მზე,
ეკალ-ბარდია,
მოძმეთა გულში ნალველ-დარდია!

იქ მტერს ვებრძოდით, მახსოვს, ხმალდახმალ,
იქ დუშმანს ვჩეხდით გულდაგულ ერთ დროს.
ო, როგორ მინდა —
ამ მთის გადაღმაც
კვლავ რუსთაველის ნათელი ენთოს!

მისაჯღვრის სიტყვა

მოგხატეთ ცის თალი და კეფა,
მტრედების მივეციტ ფერი,
ამ ცაზე ვარსკვლავის საკრეფად
ვერა,
ვერ შემოვა მტერი.

ჩვენ ეს მთა ბატონებს წავართვით
და მწვანე დავადეთ ფერი.
ვერც მეფის,
ვერც სხვათა სამართლით
ვერა,
ვერ წაიღებს მტერი.

შავი ზღვა ჩვენია მარადის —
შავით თუ მოლურჯო ფერით.
მხეცური, ველური ნავარდით
ვერა,
ვერ გაცურავს მტერი.

მე ვფიცავ ყველაზე ახლობელს
 მტრედის ცას,
 მწვანე მთას,
 შავ ზღვას —
 რამდენი მგელიც არ დახროვდეს,
 ვერა,
 ვერ გადმოვა საზღვარს.

თბილისი-სამგორი

ავტომანქანამ სერი გადაჭრა,
განა შორს არის ჩემი ოცნება
— ივრის ხევამდე რალა გზა დარჩა,—
თითქოს ღიმილით მითხრეს ბორცვებმა.

მივჭრი და ოთხმხრივ რომ ვიხედები —
მარჯვნივ ქედები,
მარცხნივ ქედები,
წინ — სამგორი და ყაყაჩოები,
უკან — თბილისის ხარაჩოები.

ნაღმებს დაუხრავთ მთა და სერები,
დევის თვალივით გვიცქერს გვირაბი,
ბულდოზერები და სკრეპერები
სივრცეს ზვერავენ ცის ნაპირამდი.

ბინდი ჩამოდგა. მიჰქრის ვილისი
და ელვის უმაღ სერი გადაჭრა.

უკვე ახლოა დედა თბილისი,
 მაგრამ ფიქრით ვარ სართიჭალასთან.

მივქრი და ოთხმხრივ რომ ვიხედები,
 მარჯვნივ ქედები,
 მარცხნივ ქედები,
 უკან — სამგორის ყაყაჩოები,
 წინ — თბილისი და ხარაჩოები.

ცისარტყელა

გაღმა ბნელი ქოხი იდგა
და გამოღმა ოღები.
ტაშ-ფანდური ჩვენი მხრიდან,
ხოლო გაღმით,
იმ ქოხიდან —
კენესა ცეცხლის მომღები.

— ეჰეი, მოდი, ჩემო ძმაო,
ნუ ვართ უცხოდ, ყარიბად!..
წვრილად ცრილი ბროლის შხაპი,
მზის ბადეში გაიბნა
და, ვით ხიდი
ცისარტყელა გაიბა.

მე მივყვები.
ისიც მოდის.
უკვე არ ვართ შორიშორ,
გადაუტრჩხით დროთა ლოდინს,
თითქოს ცრემლიც შეიშრო,

და...

ზმანებაც რამედ ღირდა.
ო, ეს ცისარტყელები!
თითქოს გაღმა-გამოღმიდან
გადავაჭდეთ ხელები.

დ ე დ ა

ცას ფიქრები გულს უვსებენ,
მთებში ნისლი დაყარა,
ვარსკვლავები ფუსფუსებენ
მთვარის ამოსაყვანად.

მაგრამ

ჯერ არ სცალიანო
ბოდიში თქვეს ღრუბლებმა,
მთვარეს უნდა ძალიანო
მზესთან გასაუბრება.
ფარდის უკან ისაუბრეს,
მერე ქვეყნის ნათებით
დაუბრუნდა მთვარე ღრუბლებს,
უთხრა გულის ნადები!

— ვიცი, ხორცი მიწისა მაქვს
და სხივები მზისანი,
ვფიცავ მზის და მიწის ამაგს,
დედად ზეცა ვიცანი.

დედა —

ვინც შვა, ის კი არა,
ვინც გაზარდა, ის არი.

ჭაჩიანი ღამე

ქარი მთებში გადაეშვა,
შეშლილივით გაჰკივის.
ტანკი ბორგავს ტრამალებში,
ქარიც ბორგავს ტანკივით.

ყინულებით შესალტულა
მთა და ველი უღევი.
საჭაერო დესანტივით
მოდის ნისლის ქულები.

— ვაშა! დაჰკა! —
და ზედ ერთვის
სროლა ყურის წამლები.
არეულან ერთმანეთში
ყუმბარა და ნაღმები,

მავთულები დახლართული,
ტრამალები მტრიანი,
ყიყინა და თქარა-თქური,
ხმლის და ხიშტის ტრიალი...

უთვალავი მტერთა ლეში
ტყე-უღრანში ბევრი წევს...
ტანკი მიჰქრის ტყე და ღრეში —
მიჰყავს სულაბერიძეს!

მიჰქრის ტანკი, მიაქვს შვება
და სხივები მზისანი,
ერთა ძმობა, გამარჯვება —
კომუნიზმის ნიშანი!

შორს კი, ზნელში, მოჩანს ისევ
ცეცხლის ცისარტყელები,
ჩვენი დედამოსკოვისკენ
გამოწვდილი ხელები!..

ნარინჯები

ჩემს ქალაქში გაზაფხულზე
თბილი სიოს სისინია.
ნარინჯები, მზე რომ უმზერს,
ცელქობენ და იცინიან.
ყვავილობას ვეტყვით, თორემ
ეს ხეების სიცილია.

უხარია ფოთოლს სითბო
და კრიალა ცაში მზერა,
სივრცე სუფთა და უფიქრო,
შრომის ოფლი და სიმღერა,
ცაში როცა ერთი მზე და
დილის ცვარში ასი მზეა.

მერე, როცა შემოდგომამ
ბაღს ცხრა ფერი შეაღია, —
უხარია ყველა მშრომელს
მოსკოვშიც და მცხეთაშიაც,
უხარიათ და უსმენენ
ოქროჭედილ ხეთა შრიალს.

ბავშვის ხმა

ილიმის ბავშვი—მე მზე მგონია,
ისე ტკბილი და გულჩამწვდომია.

ივინის ბავშვი—მზის სიცილია
და ამ სიცილით მეც მიცინია.

ბავშვი ცელქი და დაუმცხრალია—
მისი ანცობა გულს უხარია.

თქმას ეძალევა — რა ტიტინია!
ტირის და მასთან მეც მიტირია.

სიცილი იყოს, თუნდაც სხვა იყოს,
ოღობდ მომავლის—ბავშვის ხმა იყოს.

მე შიში მომკლავს მდუმარ ღამეში,
თუ ძილშიც ბავშვის ხმა არ ჩამესმის!

ჩემი სოფელი მამათი

გზაში

მანქანამ გადაიქროლა
ლაშისღელე და შუხუთი,
სოფლები მირბი-მორბიან
კრიმანჭულით და უბუთი.

ნისლის ფთილები მოსდევენ
დიდმოხვეულს და სასირეს,
ჩამოიმუხლეს შარაზე
და მთებზე გადმომაცილეს.

ხევ-ხევ და მწვანე სერებზე
ბაღში დაცურდა აცანა.
ბორცვმა ბორცვები შეცვალა,
მოხედვაც აღარ მაცალა.

სოფელი ხელში ჩამაღნა
კლდის და ჩანჩქერის კამათში,

და ისარივით
შარაგზა
ჯიქურ შეიჭრა მამათში.

მამათი! ჩემი სოფელი,
წინათ ცნობილი ციებით,
დღეს ელექტრონით, ფაბრიკით
და ჩაის პლანტაციებით!

აქ გვიძრა იყო. ახლა კი
ირგვლივ ნარინჯი შრიალებს.
აქ ხრამი იყო. ახლა კი
მანქანა მიმასრიალებს...

და ბოლოს,
გზა უტიეო,
კრუხმა ჭუქს ჩაუნისკარტა.
და ფეხშიშველი ბავშვობა
მოღზე შემომხვდა ჭიშკართან.

ღამე კლანთაციაში

მზემ ცისარტყელა წეწა დაშლამდე,
იყო შვიდფერი ზღვა და ტალღები.
მთაში დადუმდა გარიჟრაჟამდე
მწვანედ გაშლილი იალაღები.

უკვე დაისმა ფეხი მოიდგა,
ხევში ჩანჩქერმა დაუკრა ტაში.
ცვარი ესხურა მწვანე კოინდარს
და ვარსკვლავები გაიბნენ ცაში.

ბარად ჩამოდგა სხვა სილამაზე,
ქარვით აივსო ბაღების კალთა,
ნისლი არა ჩანს არც მტირალაზე
და არც მჩქეფარე აჭარისწყალთან.

მთვარე მოხიბლა ბაღმა და ოღამ,
ფერდობს რომ შვენის ფართო ხალივით,
და ნარინჯისფერ ცაზე დაგორდა
დამწიფებული ფორთოხალივით.

ტბეთის გზაზე

მანქანა ქშენით იჭრება
ბილიკით ასახვევამდე,
სადაც შავტუნა ბიჭებმა
შარა მიაგდეს ხევამდე.

მალლა მთებია, კრებული,
ქვევით ჩანჩქერის კლდე არა,
თითქოს წვერგათეთრებული
ეტრატს ჩასცქერის მტბევარი.

დილამ მთის თხემი დაისრა,
წითელი ფარჩით შემოსა,
და ცვარდაკრულმა აისმა
ხევში დაიწყო შემოსვლა.

უკვე ინათა ჭვანაშიც.
ჩაქრა ოღებში ნათურა
და კოლექტივის ყანაში
დაიგუგუნა ნადურმა.

ზ ა მ თ ა რ ი

ქარი ქრის.

ო, ქარმა ცოტა ხნის წინათ

ფოთლები მოსტაცა ტყეს,

ღრუბელი აწვალა,

დაწურა წვიმად

და მერე შფოთავს და სტვენს.

ზამთარი.

თან მოჰყვა გიზგიზა ბუხარს,

ცივსა და ყინვების ღროს,

თან მოჰყვა,

რომ თოვლის ზღაპარი უთხრას

უფოთლო ხესა და რტოს.

ბარშიც რა უღმერთოდ მოთოვა.

მაინც

არ ცხრება

და ისევ თოვს.

გული კი მოელის ვარდიან მაისს

და გაზაფხულის სიმღერას მთხოვს.

ამღმრებული აჭარა

მზე იცინის ბარში, მთაში,
ქოროხზე და ჩოლოქთანაც.
სად ნახულა ლხენის ტაში
ან ასეთი ოქროს ხანა!

ზღვა — ზურმუხტის ტალღებია,
ცა — ფირუზის თაღებია,
მიწა — თავთუხის ყანები
და ფორთოხლის ბაღებია.

მთაც ლამაზი, ცაც ლამაზი,
ირმისა და შვლის ხეგია,
დილის ცვარ-ნამს კოცნის ვაზი,
ვარდი ვარდს გადაჰხვევია.

ცისკარს სივრცე დაუფარავს,
ცა — ტოროლას სანავარდო.
რამ შეგღება ლალისფერად,
დილისა და გულის ვარდო!

რა დარია ღაღარივით,
ვარდობა და მაისია,
ფორთოხლით და მანდარინით
ბაღებს უბე გაუვსია.

რა ლხინია გამართული!
რა ტაშია და ფანდური!
დღე არის და მზე ანთია,
ღამით მთვარე გაბადრული.
გაიხარეთ, ვინც იყავით
ამ სინათლეს დანატრული!

ცეკვა და სალამურია,
სიცოცხლე საამურია,
ხევში, ტყეში, ორწოხებში,
ლიმონში და ფორთოხლებში,
მთა რაა და ბარი რაა—
ფანდური და დაირაა!

დიდო ლენინ! შენი დროშით
ორივ თვალი გვიხელია,
აყვავებულ სამშობლოში
მთელი გულით გვილხენია.
მზით აინთო ჩვენი ბედი,
რომ ცხოვრება არ გვეძნელოს.
ძმებო, თქვენთან ალავერდი:
ვსვამ სამშობლოს სადღეგრძელოს!

ბათუმიდან თბილისამდე

შუქურ ვარსკვლავს მოსავს ღამე,
ლიბრად მოჩანს თოვლი მთაზე,
ვით მელიას მოსასხამი,
გაფენილა ბინდი ცაზე.

ამ სვლას ფრენას ადარებენ,
ყრის ნაპერწკალს ბოლი ცამდე,
ჩვენ მოვყვებით მატარებელს
ბათუმიდან თბილისამდე.

მოვყვებით და სანამ მთები
ბარს სხივებით შემოსავდნენ,
— რით მოდიხართ, რა გაქვთ, რა გაქვთ?
რით მოდიხართ, რა გაქვთ, რა გაქვთ? —
მოგრიალე რკინის თვლები
მოგვცახიან ჩამოსვლამდე. —

რა გვაქვს?
მზით და სიმღერებით

ძთა სავსე და ბარი სავსე,
ლადი შრომის სიხარული
ყოველ ცვრიან გარიჟრაჟზე.

სიტყვა ძმური,
საქმე ძმური,
მზის სიცილი ზღვისფერ ცაზე,
ქარხანა და ელსადგური
მოგუგუნე უწყვეტ ცვლაზე.

რა გვაქვს?
ციცქა და ჩხავერი,
ნარინჯები ხვაით სავსე.
ცხრა მთის კალთა
და ცხრა ველი
ჩაის მწვანე ხალიჩაზე.

ოქრო, ვერცხლი,
მტრისთვის ცეცხლი,
მარანი და კალო სავსე,
რაც ოდესმე გვინატრია
სახალწლო გალოცვაზე.

ნახატი და წიგნი მოგვაქვს,
ყვავილების ფერით სავსე,
ხელოვანთა სიტყვა მოგვაქვს,
მისი შნო და სილამაზე.

იმ თასებით ლექსი მოგვაქვს,
რითაც წინათ ნაღველს სვამდნენ,
პირნათელი ქალი მოგვეყავს,
წინათ ჩადრით რომ მოსავდნენ.

მოგვაქვს დიდი აღტაცება,
აღმაფრენა მეცხრე ცამდე,
რაც არასდროს არ ყოფილა
საბჭოთა მზის ამოსვლამდე.

ჩვენ სალამი მოგვაქვს წრფელი
და მადლობით გული სავსე,
რომ პარტიის ზრუნვამ მოგვცა
ნათელ დღეთა სიკისკასე.

რომ ოქტომბრის მზეა დიდი
ჩვენს კრიალა ქართულ ცაზე,
რომ აჭარაც მტკიცედ მიდის
კომუნისმის ფართო გზაზე.

კუჭკინის სურათთან

ვდგავარ, შენს ნათელ სახეს ვუცქერი.
რას შეგადარო, რანაირ მუხას?
რა სიტყვა გქონდა მარად უცვლელი,
ცეცხლი გქონდა თუ წიგნის ფურცელი.
საუკუნე რომ გადაიქუხა!

ტყვია გესროლეს ფხამოწამლული,
რომ ღამის ცაზე ჩაექროთ ხომლი.
მახსოვს ილია და წიწამური! —
მეხივ მაღალ ხეს დაეძებს ხოლმე!

მაგრამ ჯალათი მეფე ვერ მიხვდა,
რომ ამათა შხამი და გესლი,
რომ მაღალი ხის ფესვებს ვერ მოთხრი—
დიდ ხეს მიწაში დიდი აქვს ფესვი!

ახლა შენს ლექსებს დავესესხებით,
კაცო, მარადის დაუვიწყარო.
ხალხში ცოცხლობენ შენი ლექსები,

როგორც მიწაში მუხის ფესვები,
როგორც სიმღერის უშრეტი წყარო!

და როცა ნათელ სახეს ვუცქერი,
რას შეგადარო, რანაირ მუხას?
რა სიტყვა გქონდა მარად უცვლელი,
ცეცხლი გქონდა თუ წიგნის ფურცელი,
საუკუნე რომ გადაიქუხა!

ვ ა შ ა ს

ხევში ნისლი ჩაწვა ზვავად,
 მზემ იშიშვლა დაშნა,
 მთა წამოდგა ვაჟასავით
 თუ მთასავით ვაჟა,
 ჩანჩქერები ტაშს უკრავენ —
 ტაშია და ვაშა.
 ხარზეიმობს მთა და ბარად
 დეკა, ღვია, ნუკრი,
 ცას უცინის ტანკენარა
 ხმელი წიფლის დუყიც...
 შენი ძალა ფშავს კი არა,
 მთელ მსოფლიოს უკვირს.
 რა განგებამ მოგავლინა
 დევკაცური ხმისა,
 მოგიქარგა ჯადოსნური
 ხურჯინი და ქისა,
 შიგ ჩაგიწყო მარგალიტი
 ვაჟაური თქმისა!
 დაილოცოს მთის ჩარგალი —
 ქართლის თბილი მიწა,

დაილოცოს ის აკვანი -
შიგ რომ ვაჟა იწვა,
ის ფიქრი და ის ნათქვამი,
ქვეყნის გულს რომ მიწვდა!
დაილოცოს საქართველოს
მზე და ცა კაშკაშა,
შენი ხმის და შენი ფრთების
არწივეული გაშლა!
შენი ლექსის შემართებას
დიდება და ვაშა!

გალაკტიონის გარდაცვალებაზე

თითქოს ებოქას შეეკრა სუნთქვა,
ეს რა სიკვდილი შემოგვესია!
ვაგლახ, დაიჭრა ქართული სიტყვა,
ქართული წიგნი და პოეზია!

ფრთა შეეკვეცა მოსხლეტილ მერანს,
ლურჯა ცხენების გაწყდა სადავე.
სადღაა რითმის ზღაპრული ყღერა,
სიტყვის მოქნევა და სისადავე!

სადღაა ლექსის ჯანი და მუხლი,
ჯერედ მიუვალ მთებზე თქარუნი,
ლექსი ზღვა-ლექსი, უღევი, უხვი,
ღელვა, ღულუნი და სიხარული!

ხალხი ტირის და მყინვარი კვნესის,
მზესაც კი წამით წაერთვა ეშხი,
ეს ცხელი გული,
ეს წრფელი ლექსი
როგორ ჩავუშვათ ცივ სამარეში?!

გიორგი ლეონიძეს

ეს რა ვულკანი გუგუნებს,
ლავაა თუ ნალვერდალი,
თუ ცხენებს მოათქარუნებს
ასიათასი მხედარი!

არა! ეს ლექსის დელგმაა,
ხერგად მომსკდარი პწკარები —
ვერ დატეულა პოეტში,
მოხეტქა გულის კარები.

ეს შენ ხარ, ლეონიძეო,
ეს შენი ხმაა ულევო,
შენი ბაღნარი სამშობლოს,
მისი მზის ნაერთგულევი.

ეს შენ ხარ, ლეონიძეო,
ჯადო სიტყვით და თაკარით,
ლექსის თქმის საგუშაგოზე
კალმის მახვილით დამდგარი,
ქართველი ერის სვე-ბედით
მოხიბლული და დამტკბარი.

შენ მარცვალ-მარცვალ დაეძებ
ქართლის გაფანტულ დიდებას,
ათას წლებში რომ გაუძლო
ქანგის და ცეცხლის კიდებას.

ეძებ და მზეში გამოგაქვს,
აწყობ და აწყობ ძეგლებად,
რადგან წარსული თუ არ გაქვს,
არც მომავალი გექნება.

ეს მხარეც — ჩვენი აჭარა
ჩვენი დიდების ძეგლია,
ის ვაუკაცურად გადარჩა
სამას წამებას ეკლიანს.
მხოლოდ მესხეთს თუ შეეძლო
იმ ბნელში გზა გაეკვლია!
დღეს ყველა დილა ლხინის და
სიცილის ანარეკლია...
აქ შენს მადლიან სიმღერას
ზარივით დაურეკია!

ანკი, სად არ ქუხს სიმღერა —
ლექსი საქვეყნოდ ქებული!
მოხიბლა ვოლგაც, საპარაც,
მთები თხემაქაფებული.

აქ კი, ლიხის მთის გადაღმა,
 ქარს რომ დაჰქონდა ნაცარი,
 დღეს სამგორის ზღვის მხარდამხარ
 შენი ლექსების ზღვაც არი.
 და ქრიან შენი პუკარები,
 კალმახურ გააქვთ ტკაცანი,
 მჩატეა, როგორც ქარები,
 მაგრამ ზღვასავეით ღრმა არი,
 შიგ ჩვენი ქვეყნის ვაშაა,
 დოლის და ტაშისკვრაც არი,
 მთებში აჭრილი ხანძართ
 ლოყაწითელი ცაც არი,
 იაზე ცვარის კურცხალით
 დღისა და ღამის ცვლაც არი.
 მარად უტეხი, უმცხრალი
 შენი გული და ხმაც არი...

იმღერე, კვლავაც იმღერე
 ამ მიწისა და ამ ცისა,
 სახალხო უთხარ სამშობლოს —
 სიმღერა შენი ხალხისა,
 ვინც გოლიათი გშობა და
 დიდპოეტობაც გაღირსა!

ზიორგი ჟუჩიუვილს

როცა უმთვარო ღამეს ჩვარივით
ჩახვევ-ჩაკეცავს ხევებში ქარი,
თითქოს ცხადია — თვალწინ ჩაივლის:
ღამე. ქარბუქი. თბილისი. მტკვარი...

ნაპირს მოსწყდება დაუცხრომელი,
ვით საუკუნის უთქმელი სევდა,
განაწამები ღუხჭირ ცხოვრებით —
ორი პოეტის მშობელი დედა...

და როგორც მეხი, როგორც გრიგალი,
როგორც იმედი მზიან ხვალისა,
ქარში გაისმის:
„მე პოეტი ვარ...
მე მორბედი ვარ
მომავალი ქარიშხალისა“.

...შემდეგ არც ყინვა და არც ზამთარი,
არც ღრუბელი და ქარბუქის მარში,

ღღისით მზე არის ცაზე ცხრათვალთ,
ღამით ვარსკვლავნი ცვივიან მტკვარში,

აყვავებულა მიწა ქართული,
ქარში გამქრალა წარსულის დარდიც,
და ქუჩიშვილი ჩანგმომართული
მზიან ქუჩებში სიმღერით დადის!

კოტე მარჯანიშვილს

წასვლა არ არის კიდევ გათიშვა,
ეს ყველამ იცის უვიცის გარდა.
შენით იწყება დღესაც აფიშა,
შენით ირწყევა ხავერდის ფარდა.

შენი ცეცხლია ყველა სახეში,
და შენი ცეცხლი გვალეღვებს ახლაც.
ყველა გმირს შენი სიტბო და ეშხი,
შენი მადლი და ღიმილი ახლავს.

შავი სიკვდილი შენთან ვერ მოვა,
ცოცხალი ხარ და იქნები მუდამ:
სიკვდილი ვერ კლავს ნამდვილ ხელოვანს,
ასი ცელითაც მოვიდეს თუნდა.

მუდამ იცოცხლებს სწრაფვა თამამი
და შენი სუნთქვით გამთბარი სცენა.
შენი ღვაწლი და შენი ამაგი
ნათელ მომავალს გადაეცემა,
და ხელოვნებას კვლავ ეახლება
შნო-ჯავარივით და ზარნიშვიით
მარად უჭკნობი დიდი სახელი —
სახელი კოტე მარჯანიშვილის.

ილია სიხარულიძეს

ეკ. მძიმე იყო ჩვენი ბავშვობა
და არც სიამე მოგვეკარებია,
არც პიონერთა პარკში გვივლია,
არც ყელსახვევი გვიტარებია...
ანდა ძველი დრო ახლანდელ დროსთან
რა სათქმელი და სადარებია!

გახსოვს? ხონი და სემინარია,
ანცი და ცელქი ყმაწვილკაცობა,
საწულუკიძოს კომში, მაჭარი,
პირშებურული კოხტა ქალები,
პარასკევი და ხონის ბაზრობა,
მუნჯურ მეთოდის შავი რეჟიმი.
ნიჭის ფურჩქენა და ნიჭის დაზრობა,
წყეული დროის, დუხჭირი დროის
მწარე
და მაინც ახალგაზრდობა!

ჩვენ სიბერეში გვხვდა სიჭაბუკე
და ასპარეზი დაუდაღველი.

დღეს სიხარული ვნახეთ იმდენი,
რამდენიც წინათ გვქონდა ნაღველი,
დღეს ხმა არ გქონდეს — მაინც იმღერებ,
ისე ბევრია ახლა სამღერი.

და ჩვენც ვიმღეროთ ლექსი მართალი,
გვეყო, რაც წინათ გვიდარდებია.
ნუ შეგვაშინებს ყურთან სითეთრე. —
ეს წელთა ფიფქი და ვარდებია.
ჩვენი ეპოქის სიმხურვალეში —
თვით მოხუცებიც არ ბერდებიან!

აკაკის ძეგლი ქოჯულეთში

მზე ყოველდღე ჩაქვისთავში
გაშლის ცეცხლის დაღალებს,
ჩანჩქერების ფრთიან ჭავლში
ჩაყრის ოქროს და ლალებს.

გაიხსნება შუბლი მთისა
ფართოდ, განა ვიწროდა,
სწორედ ისე, ლექსის თქმისას
აკაკიმ რომ იცოდა.

გაიღიმებს გარიყრაყი
დღის სინათლის მომფენი,
ამწვანებულ მთა და ბარში
ამღერდება სოფელი.

თვით აკაკიც თვალს გაახვალს
ქვაში გამოკვეთილი,

გაუდიმებს ოდა-სახლებს,
როგორც მამა კეთილი,

და თავისთვის იტყვის გულში:
— საყვარელო მხარეო,
ჩვენს ერთიან ტკბილ მამულში
დატკბი და იხარეო!

გარსემან ჭავჭავაძე

დიდ რუსეთში მოკლე იყო საუბარი:

— სულ ომია, ბრძოლით ხალხი ნადგურდება.
ჩვენ ძმა გვინდა. მშველელი და მეგობარი,
თორემ ჩვენს ხმაღს
არ სჩვევია გამრუდება...

წამოსულა სიხარულით ავსებული,
და ისინი გაიყარნენ, როგორც ძმები,
თან ჰქონია იმედებით სავსე გული
და უსტარი სიყვარულით ნაბოძები.

და როდესაც ერგკლესთან შემოსულა
შორი გზით და იმდენი ხნის ნატარები.
იმედით და სასოებით შემოსილან
ჩვენს ქვეყნის დიდები და პატარები...

და ეს უთქვამთ:

— ჭავჭავაძეს თერგი უსვამს,
ძთას გადაღმა ძმა უძმია საიმედო!
ახლა ხმალი გადაუტყდა ყველა დუშმანს,
მათ დღეიდან ვერაგობა ვერ გაბედონ!

მოდინან, შვილო, ჯარისკაცები

მოდინან, შვილო, ჯარისკაცები.
დროშები მოაქვთ, ხალისი მოაქვთ.
ზეიმით ვხვდებით და აღტაცებით...
შენ კი რას უცდი? სადა ხარ? დროა!

წლებია უკვე — წერილი არ ჩანს,
დანაღვლიანდა ეზო და ბინა,
და ჩვეულებად როგორღაც დამრჩა
ძალუნებური ოხვრა და გმინვა:
ამდენი ხანი და უშენობა
წუთითაც კი ვერ წარმომედგინა!

რვა და ცხრა მაისს არ ჰყოფდა ღამე,
ლხენით ვისმენდი სანატრელ ამბავს.
რომ ბარემ შენიც გამეგო რამე,
ქუჩაში ასჯერ გავედი ალბათ.
ჩვენ ვზეიმობდით დიდ გამარჯვებას,
ლაქვარდს სალუტი სერავდა ხშირი.
ზღვარი არ ჰქონდა ზეიმს და შვებას,
მაგრამ სიხარულს თან ახლდა ჩრდილი:

უფრო ვიგრძენი მე უშენობა
და მაშინ უფრო მომინდა შვილი!

ველარ გავძელი ქუჩაში, სახლში,
ველარ გავძელი, მართალი გითხრა.
და, როცა გარეთ მღეროდნენ, მაშინ
შენ ძველ ბარათებს დავუწყე კითხვა.

გადავიკითხე, ასე განსაჯე,
მთრთოლვარე ხელით შეკრული დასტა,
და წავიკითხე — როგორც ათასჯერ —
დედაშენთან და ორივე დასთან:
მათაც ჩემსავით წვავთ უშენობა.
არ ვიცი, ასე სანამდი გასტანს.

ესხედვართ, ვიგონებთ შენს გაცილებას.
ვაჭედოილ სადგურს, ორთქლმავლის ქშენას.
მორჩნენ გაწვეულთ განაწილებას,
ერთ ოცეულში ჩამდგარხარ შენაც.

ტოლ-მეგობრები, ხვევნა და კოცნა.
გეხვევით ყველა, გეხვევა დედა.
სვეტთან დგას ერთი გოგონა მორცხვად.
უჩუმარ ცრემლებს დაუხშავს ხედვა...
აღბათ, შენ სთხოვე არ მოსულიყო.
გამოთხოვების არ ეგრძნო სევდა.

მეორე ზარი — შენაც წახვედი,
გულში კი მძიმე ჭიდილი გაჩნდა:

იქაც მინდოდი, აქაც მინდოდი,
ბოლოს შეერთდა ეს ორი განცდა.

და როცა სახლის კარი შევადე,
ვაპქრა რაც დარდი მქონია წინათ,
გულში ჩამოდგა სხვა სიამაყე:
მტკიცედ მეჩვენა ეზო და ბინა
და შვილი სახლში, ჯარის გარეშე
წუთითაც ველარ წარმომედგინა.

დედა გელოდა გულის კანკალით,
შენი აკვანი დაიდგა ახლოს,
სულ გიგონებდა ხელში აყვანილს,
ნატრობდა — ჯარში ფარაჯით ენახოს.

და ყველაფერი გახდა ძვირფასი,
რასაც კი შენი უგრძნია თითი
შენი სურათი, წიგნი თუ თასი,
შენი მაგიდის ყოველი ნივთი...
დღედაღამ პირზე გვეკერა ყველას
შენი სახელი და მაგალითი.

...და მერე ომი გვქონდა ფიცხელი,
მხეცი სოფლებს და ქალაქებს ლეწდა,
მოსკოვს კინაღამ მისწვდა მტრის ხელი,
შენც იბრძოდი და... წერილი შეწყდა!

შეწყდა წერილი! და ეს რას ნიშნავს,
ვერვინ მიხვდება მშობელის გარდა!

გულზე უძრავი ლოდი დაეშვა,
თითქოს სიცოცხლეს დაეშვა ფარდა.
მწუხრი დაეშვა. და უშენობა
რაღაც სულიერ უდაბნოს გავდა!

სამშობლო მიყვარს და თავდადება
სასახელოა სამშობლოს ხსენისთვის!
მაგრამ სიკვდილი ხომ დაგნანდება,
შვილიც ნაწილი არის ხომ მისი!
და ნაღვლად გვექცა ჩვენ უშენობა,
შენი უმანკო დაღვრილი სისხლი!

ახლა ეს დამრჩა საფიქრ-სადარდო:
როგორ უჩვენე მტერს ვაჟკაცობა?
ხელთ თუ ჩაგიგდეს, მაშინ სანამდე
ზიდე მხეცური შეურაცხყოფა?

ბრძოლის წინ დედა ხომ არ ინატრე,
ან ცელქი დაო დაუდევარი,
ან ჩვენი უბნის სხვა მობინადრე —
გოგო სადგურში ქურდულად მდგარი?

ხომ არ შეშინდი ცეცხლის წვიმაში,
სისხლის ზღვაში და ლითონის ღვარში?
ჩვენი მშობელი ქვეყნის წინაშე
ხომ პირნათელი იყავ და დარჩი?
როთ ავიტანე მე უშენობა
და რატომ შენთან არ ვიყავ მაშინ!

...ჩვენ გამარჯვებას ვზეიმობთ ახლა,
და სიხარულის გაისმის ხმები.
მე კვლავ მომინდა ქუჩების ნახვა,
ხალხის ზეიმი თავბრულდამხვევი.

მზე ოქროს ხელით აღებდა ცისკარს,
ხომლი ხუჭავდა მიბნედილ თვალებს,
უსაზღვრო ცაზე ქრებოდა ციციქნა,
ირმის კვალივით გაკრული მთვარე.

ფიქრები ვძლიე და, როგორც იქნა,
ისევ გულისხმას გავყევი გარეთ.

ვემთხვეე მიწას და ჩავეკარი,
თითქოს წინ მეწვა ერთაი ვაჟი,
ჩავძახე, როგორც ირემი ხარი
მიწას სისხლიანს ჩაბღავლებს მთაში:

— დედაო მიწავ! სამშობლო-დედავ!
ჩაუქრობელო სინათლევ თვალთა!
მარადის გენთოს კაშკაშა მზე და
ჰყვაოდეს შენი ნათელი კალთა!

დედა იყავ და ახლა შვილიც ხარ —
მიწა მფარველი საყვარელ ძვალთა,
და თუ გაბედოს მტერმა შერისხვა,
მკერდით დაგიცავ, მიხმე და მზად ვარ!

თან ვიამაყებ, რომ ხმალით ხელში
მეც მყავს დამცველი მშობელი მიწის,

რომ ჩემი ქვეყნის საკუთხეველში
ჩემი პატარა პატრუქიც იწვის,

რომ ჩემი შვილის უნიშნო საფლავს
მტერი ვერ მოთხრის, ვერ დაამცირებს,
რომ სარდლის სიტყვა ნუგეშად მახლავს:
— სამარადისო დიდება გმირებს!

გმირი მზრინავი

ისრაფელ ჯინჭარაძეს

ნარინჯებში ჩადგა ღარი,
დაცხრა წყარო მოჩუხჩუხე.
ღუმს ლეგენდის საბუღარი —
თამარის და პეტრას ციხე.

მახინჯაურს ნელი სიო
ჩასჩურჩულებს ზღაპარს ძილში —
ფრთხილად, რომ არ შეარხიოს
ტანწერწეტი კვიპარისი.

ძინავს სოფელს და ფარფატა
ნათელს აფრქვევს სავსე მთვარე,
ძინავს ყველას, მხოლოდ ფატმა
დგას ლანდივით ნაძვთან, გარეთ:

— სად ხარ, შვილო, დედისერთავ?
ღარდის ცეცხლი მიკიღია.

ზღვაზე არ ხარ, არც ხმელეთზე,
არც ცას ხელი გიკილია... —

თქვა დედამ და უნებურად
მთელი გულით დაიკვნესა,
და ნუგეშად ჩვენებური,
ტკბილქართული შემოესმა:

შებმული ვარ ვერაგ მტერთან,
რომ დავლენო შავი ფრთები,
და თუ მომკლეს დედისერთა.
მაინც ცოცხლად ჩავითვლები.

ასეთია ჩვენი ხვედრი,
ვაჟკაცის და გმირის ბედი.
არ შეფიქრდე, არ შეწუხდე,
არ იღარდო, ჩემო დედი!.. —

გატყდა ღამე, სიომ ფიჭვებს
მთვარის შუქი გაუფანტა.
დედის ფიქრებს, დედის იჭვებს
ძლივს წაართვა თავი ფატმამ.

ცა გაირღვა კარიბჭეში,
განთიადი გათამამდა,
და რადიო ნარინჯებში
აცხადებდა გმირის ამბავს!

სიძღვრა

ვმირ კომისარ კ. გიორგაძეზე

— შვილო, სადა ხარ, სიცოცხლეგ.
რად გამიჩინე იარა...
ყუმბარა მოგხვდა, მტრის ცეცხლი,
თუ ტანკმა გადაგიარა.

ვიცოდე მაინც საფლავი,
დედის გული სად მარხია,
მოვალ და ნაძვებს დაგირგავ,
ტოტებს ალერსით დახრიან.

დაგხედავ გულის კანკალით,
ვნახავ ნახმლევს და ნატყვიარს:
იქნებ მართლა ხარ მოკლული —
ჭრილობა ზურგზე გატყვია.

— დედი, ცრემლად ნუ იღვრები,
რად გინდა ვაის ძახილი,
მებრძოლთა ცრემლი მიმყვება

და დროშა წუთით დახრილი.
ნურც თმას გაიშლი ჭალარას,
ნურც შავით დაიძაძეები,
ქარია ჩემი მოზარე
და მკლავგაშლილი ნაძვეები,
ანდა გმირს როდი ტირიან,
ვისა აქვს ამის უფლება.
მილიონ შვილზე ძვირია
სამშობლოს თავისუფლება!

„მზეს არ ახსოვს“...

ალექსანდრე აბაშელის გარდაცვალებაზე

„მზეს არ ახსოვს შობის წამი,
მზეს სიკვდილი არა სჯერა“.
თქვი და ცაში აღიმართე
მზის სხივების დასაჭერად.

ხალხის გულში ხმა იპოვნე,
ლერწმის ღერში — მისი ჟღერა...
და ეს ლექსის შადრევანი
რა სიკვდილმა შეაჩერა!

„მზეს არ ახსოვს შობის წამი,
მზეს სიკვდილი არა სჯერა“.
შენ ღრუბლიან ღამეს ტეხდი
ამ სტრიქონის დასაწერად.

შენმა სიტყვამ ჩვენი გული
სასიცოცხლოდ აამღერა...
რა სიკვდილმა შეაჩერა
ლექსით სავსე გულის ძგერა!

„მზეს არ ახსოვს შობის წამი,
მზეს სიკვდილი არა სჯერა“.
არც ლექსსა აქვს დასაბამი,
არც შეწყდება მისი დენა.

რის სიკვდილი? მე არ მჯერა,
თუნდაც მითხრან ათასჯერა.
ეს სიკვდილმა მოიგონა
პოეზიის დასასჯელად!

უკვდავი ქობა ჩვენი

ვიცი, ბევრს უყვარს მშვიდობა,—
ერთი ასეთი მეც ვარ,
ოდერს ათასჯერ მერჩია
ჭოროხის წყალი მესვა,
მაგრამ ბრძოლაში დავყავი
ოთხივე ხვნა და თესვა,
ხელში შაშხანა მეჭირა,
ტანზე მაზარა მეცვა.

დავბრუნდი...

შპრეეს ნაპირზე

სამი დავტოვე ტოლი,

ძმებივით ისე შეზრდილი,

თითქოს ერთ ძუძუს ვწოვდით.

რამდენი ერთად გვივლია

წყალი, ყინვა და თოვლი.

რამდენი მთა და მდინარე

გადაგვილახავს ბრძოლით?

და იმ სამი ძმის ატირდა

დედა. შვილი და ცოლი.

სამივეს თესვა უყვარდა —
 ომში დაღუპულ სამ ძმას,
 სამივეს მხოლოდ შრომა და
 პატიოსნება წამდა,
 სამშობლოს ცეცხლი უქრობი
 და სიყვარული წვადა...
 რა დამავიწყებს სამ ვაჟაყას —
 ომში დაღუპულ სამ ძმას!

ვწრომობ და მუდამ თან მახლავს
 სამი — სამშობლოს მცველი,
 ვწრომობ და მუდამ თან მახლავს
 უკვდავი ძმობა ჩვენი,
 ვწრომობ და სახე ოფლით მაქვს...
 ხან კი ცრემლებით სველი...
 ვწრომობ და სამთა სახსოვრად
 მათიც მე გამაქვს სვრელი!

ჩვენ, სამი ძმა ლესელი

სამამულო ომის ფრონტზე გმირულად
დაეცა სოფ. ლესის მცხოვრები სამი ძმა —
გრამიტონ, კონსტანტინე და ვალიკო სულაბე-
რიძეები.

ჩვენ ლესელი სამი ძმა ვართ,
სამი სულაბერიძე.
მტერს ვაყრიდით ტყვიას ზევადად.
სიკვდილს არ დავერიდეთ.

მოგვკლეს... მაგრამ ჩვენ არ მოვკვდით,
ჩვენ, სამი ძმა ლესელი,
ახლაც ვუტევთ მთელი ფრონტით.
მტერს გმირულად ვესევით.

და სულ როცა დაინგრევა
მტრის წყეული უბანი,
ჩვენს გმირობას იტყვის ნევა,
ყირიმი და ყუბანი.

უკანასკნელი გარათი

გერმანელმა ფაშიატმა დამპყრობლებმა
ხელთ ჩაიგდეს და დაწვეს დაჭრილი საბჭოთა
მეომარი ახმედ ვერულიძე

ნუ მკითხულობ და ნუ მეძებ.
საყვარელო დედიკონა.
მიწაში და მინდორ-ველზე
არ იფიქრო ჩემი პოვნა.
სანამ ვიყავ — შენს თავს ვფიცავ
ბევრი ვჟლიტე, ბევრი ვმუსრე.
მხარში ვედექ ქმა-ნაფიცად
უზბეკებს და ბელორუსებს.
მაგრამ სიკვდილს ვინ დაიჭერს!
და მეც მერგო შავი ჭერი:
მიხელთეს და გზა მომიჭრეს,
მესროლეს და დავიჭერი.
მერე დამწვეს... და ვაჟკაცი
ავიჭერი ცეცხლის ალად.
რომ მტრის ურდოს ძირს და ცაში
მოვდებოდი ქარიშხალად.

რომ მეზობლებს წავძლოლოდ
 შურისგების უძლევ დროშად,
 რომ ხალხს გულში ჩავდგომოდი
 ზემის და შრომის დროსაც.

გადიყარე. დედი, სევდა,
 არ იდარდო ჩემზე, დედი:
 მე მახარებს ეს ღირსება.
 რომ გმირული მერგო ბედი.

ცხრა მაისი

ცხრა მაისმა ცხრათვალ მზეში
კვლავ დროშები გაშალა.
ჩემი ქვეყნის ბარში, მთებში
იგრილა ვაშამა!

ცა იცინის სილურჯეში,
მიწას ხიბლავს მზე და ეშხი,
ვაზი ნაზობს ვენახებში,
ცვარი ცვივა ბალახებში.
და მსოფლიოს მფეთქავ გულში—
გამარჯვებულ ჩემს მამულში,
გაზაფხულის ყრიამულში,
სადაც ცრემლი გამშრალა, —
სულ ღზინი და ვაშა!

მომაწოდეთ სავსე თასი,
ღვინით სავსე ფიალა!
მეომრების ტრფობა მათრობს,
აბა ღვინო კი არა!

ვადღეგრძელოთ, ვინც ზამთარში
 კარპატების ცივ კალთაში
 ხმალი აწრთო ცეცხლის აღში,
 ვინც სისხლიან ქარიშხალში
 მტერი ულიტა მის ბუნაგში,
 ვინც იბრძოლა რაიხსტაგში
 და მის თავზე ფხიანად
 დროშა ააფრიალა!

მომაწოდეთ თასი კიდევ,
 ღვინით სავსე რომ არი!
 ლხინი გვმართებს კილით კიდე,
 ლხინი გაუფონარი!

მტრების რისხვით მეხდამცემი
 შინ მოსულან ვაჟკაცები,
 ბაღებს რწყავენ გატაცებით —
 გაიხარონ შვილებმა!
 გაქრა დიდი განსაცდელი,
 მალე მოვლენ ვისაც ველით,
 და ჩვენი ცა ფერუცვლელი
 აღარ დაიჩრდილება!

ვერ მოვლენ და... ასწით თასი,
 ღვინით სავსე რომ არი:
 შევსვათ მათი სადღეგრძელო —
 არა შესანდობარი!

ქ მ ა რ ა

I

ნელი ზღვაური აწრიალებს
ზღვისპირა ბულვარს,
შენ ტკბები ამ მზის,
მიწისა და ცის სილამაზით.
აზალიები

ალისფერად ჩამწკრივებულან
და მაგნოლიებს
ყვავილების ღიმილი აზით.

შენ გულს გიხარებს სამხრეთული,
ღია ცის კალთა
და ზღვის ხავერდი მოლივლივე,
გაშლილი ლურჯად,
ემხის მომგვრელი კულულები
შავგვრემან ქალთა
და ისარივით გატყორცნილი
კრიალა ქუჩა.

შენ ძლიერ გიბლავს
მარადმწვანე მიდამო ჩვენს

და ზღვის ნაპირთან
მიჯარული ზღვისფერი მთები.
შენს ქერა სახეს
მოწონების ღიმილი შვენის.
როცა ქალს თუ ვაჟს
მოფუსფუსე ქუჩებში ხვდები.

მაგრამ მე შეგხვდი...
წამსვე შეკრთი.
წარბები შეკარ...
ხომ არ გენიშნა
ჩემ სახეზე ძველი იარა?
ხომ არ გაცოცხლდა
ბრძოლის ველი,
ბზურა და სობკა,
და მოგონებამ
შეგაშფოთა, შეგაზრიალა?

იქნებ ერთმანეთს
ომში შევხვდით ორი ყმაწვილი,
როცა სამი თვის ბაღლი იყო
ცხრაას თხუთმეტი:
მე გაოგნებით
მოვდიოდი ხმალამოწვილი,
შენ სანგრებიდან
ნაღმს და დუმდუმს ათუხთუხებდი.

იქნებ ყურს ქვემოთ
შენ გამავლე მოლურჯო ხაზი

და ხიშტი მკერდში
 მე გატაკე
 როგორც ურდული!
 — ეჰ, რატომ? რისთვის? —
 სულს მიხუთავს ბოღმა და ბრაზი,
 როცა, მგონია, ყურთან წივის
 შენი ღუმდღუმი.

ბევრი სიცოცხლე
 ჩაიფერფლა და ჩაინისლა,
 რამდენს წილად ხვდა
 პროთეზები და ყავარჯენი!
 რამდენს ხსოვნაში
 ისე დარჩა ბზურა და ვისლა,
 როგორც ჩვენ დაგვრჩა
 ჭრილობები — შენი და ჩემი!

ქვეყანა მორჩა
 ნაბრძოლი და გაუტეხელი,
 ჩვენაც მოგვირჩა
 ის ნახმლევი და ნატყვიარი.
 მაგრამ როდესაც
 ნაიარევს მოსინჯავს ხელი,
 გულში ტკივილი
 შემომიტევს ოხერ-ტიალი.

ჩვენ, სალდათებმა,
 რა ვიცოდით—ვისთან და ვისკენ!

ახლა სხვა დროა.
უტყუარად ქვეყანამ იცის,
თუ რად „უყვარდათ“
ხელმწიფეს და კაიზერს ქრისტე,
გულს როგორ „სწვავდათ“
სარაევოს მოკლული პრინცი!
და ისიც კიცით,
თავს ჯალათი რად დაგვყიოდა:
— დაჰკათ! მოკალით! —
ვიომებდით მართლა ბოლომდე,
რომ ხალხს ლენინი
და პარტია არა ჰყოლოდა,
რომ ლენინის გზას,
სიმართლის გზას არ გავყოლოდით!

II

ომიდან მოველ,
ჩემმა გოგომ არ დამივიწყა,
აღერსით მითხრა
განაწამებს და გადარჩენილს:
— ეს რა დაღია,
როცა გლოცავს მშობელი მიწა!
ქალს ხალი შვენის,
მეომარს კი ნახმლევი შვენის!
(ასე კარგი და კეთილია მეუღლე ჩემი!)

ნატვრა აგვიხდა:
ჩვენს სახელზე ფიცრული ჩანდა.

მინით და შრომით
გლებკაცურად ვიჭერეთ გული.
თანაც მზად გვექონდა
შაშხანა და საველე ჩანთა —
საბჭოს ვიცავდით
საბჭოებზე შეყვარებულნი.

მალე ოჯახი
კიდევ უფრო აივსო შვეებით...
(ვაიმე, შვილო,
შენზე სიტყვა მტანჯავს და მიჭირს!)
თუ გულს აქამდე მიხარებდნენ
სხვისი ბავშვები,
ახლა მეც მყავდა
თავქოჩორა პატარა ბიჭი!

შვილი — მემკვიდრე,
ჩემი გზის და კვალის განმგრობი...
ვის არ ახარებს,
სიამაყით ვის გულს არ ავსებს!
და ჩვენც ვიხარეთ
უსასრულო,
მშობლური გრძნობით.
ჩვენ ფრთაშესხმული
დაფფრინავდით ოცნების ცაზე.

დღეებს ვითვლიდით.
ო, პირველი ფორთხვა და გავლა!

მზეს ვადარებდით გაღიმებას,
 თვალებს — ვარსკვლავებს.
 ლამის გავვითვით, •
 ორი სიტყვა როცა ისწავლა,
 უკვე აკვანში ვუზომავდით
 ბეჭებს და მკლავებს.

მერე სკოლა და სიტყბუკე
 ვარდობის წლები;
 გულში რომ ჩიტო დაიბუღებს.
 ვარდი და ია,
 როცა ოცნების
 რაშს მიაფრენ თავდავიწყებით,
 ცა ქუდია და
 დედამიწა ქალამანია.

მაგრამ იჭექა,
 მიწა შესძრა ავმა გრიალმა
 და მოიკუპრა სხივნათელი,
 მზიანი დილა.
 სისხლისღვრა იყო.
 ჩვენ რომ ვნახეთ ისე კი არა.
 მტერი აროდეს
 ჩვენს შემუსვრას ასე არ ცდილა.

ჩემ შვილს ეძინა,
 როცა ომის ხმები მოისმა.
 ცერ-ცერად მიველ,

დავიხარე
 უბადლო განძთან.
 ყველა მშობელი
 მშობელია პირველყოვლისა
 და, რა თქმა უნდა,
 არ იძრახვის მშობლური განცდა.

დედის თვალეზზე
 მწუხარების ცრემლი არ შრება,
 და ვერც მის სიტყვებს
 უსაფუძვლოდ ვერაგინ ჩათვლის:
 — მე შვილისათვის მიყვარს სამშობლო,
 მე შვილი მიყვარს სამშობლოსათვის!

ძლივს ეს უთხრა და...
 ჩვენი ვაჟი წავიდა ომში.
 ის იქ იბრძოდა,
 ჩვენ ზურგიდან ურომით ვშველოდით.
 დავიდუპოდით —
 არ გვებრძოლა ლენინის დროშით,
 პარტიის დროშას,
 წითელ დროშას არ გავყოლოდით!

III

ლენინის სიბრძნე
 გვინათებდა სისხლიან სავალს,
 ხალხი ლომს გავდა,

ჩოცა ბორგავს ფაფარაყრილი.
ჩვენი სამშობლოს
სადიდებლად და დასაცავად
იყო ვაჟკაცთა
რკინება და გადაძახილი.

და გამოვჭედეთ...
ძვირი დაჯდა ეს გამარჯვება.
ამ წმიდა ომში
დაიღუპა მებრძოლი ბევრი.
მსხვერპლი გაიღეს მოხუცებმა,
თოთო ბავშვებმაც...
ნახე ციფრები
ყველა მთქმელზე უხმო და მჭევრი.

შენ არ იცოდი —
რას გვიქადდა იმ წლის ივნისი,
ვერმახტის მარში —
თამამი და თითქოს უღლეელი.
შენ არ იცოდი —
ბედნიერი ჩემი შვილისთვის
შენს შვილს მოჰქონდა
სამარცხვინო მონის უღელი!...

შვილი დაკარგე.
დაკარგულად მაინც არ ითქმის.
შენც დაკარგე და
ამას სწორედ დაკარგვა ქვია:

ჩემ შვილს
ქვეყანა
კომუნიზმის მშენებლად ითვლის,
შენ კი მოტყუვდი...
და ამასაც ტყობილობ გვიან!

ახლა რას ფიქრობ?
გულლიად ვთქვათ,
ნუთუ არ კმარა,
ხალხი რომ გაწყდა,
ყანები და ბალები მოხმა!
ზღვებს შეადგენდა
რაც ქვეყანამ სისხლი დაღვარა,
მიწას გახეთქდა
შვილმოკლულთა ცრემლი და ოხვრა!
და თუ ვერ დავძლევთ
დამპყრობელთა ველურ ადათებს,
თუ ყველა ხალხი
ომს არ დაგმობს მის სამშობლოში,
თუ მშვიდობის და ძმობის დროშა
ვეღარ აღვმართეთ, —
კაცობრიობა
მუდამ ივლის ომიდან ომში.

ისევ და ისევ გაჩაღდება
ომის ხანძარი.
დაღუპულ შვილებს
დაიდარდებს საბრალო დედა,

ომს კვლავ მოჰყვება
 სისხლის ტბორი და ნიაღვარი,
 თუმცა ზავი და
 ნიურნბერგიც გამეორდება.
 მაგრამ, ის არ ჯობს,
 წინდაწინვე ყველამ იცოდეს,
 რომ ხალხის სისხლი
 დაუსჯელად არვის ჩაუვლის.
 უკვე დროა და
 უნდა ახდეს ხალხთა ოცნება —
 მოისპოს ომი —
 ეს მხეცური დანაშაული!

კმარა!
 ერთმანეთს
 სამეგობროდ ჩავჭიდოთ ხელი,
 ყური დაუგდე —
 ცრემლიანი ღაღადი ისმის:
 — დაე, დასრულდეს!
 დაე, იყოს უკანასკნელი
 ჩვენი შვილების
 ნათელი და უმანკო სისხლი!

ს ა რ ჩ ე ვ ი

მადლობა	3
ოვითონ ლენინი	5
სამშობლოს	6
ჩემი საფიცარი	7
აჭარის მთებს	9
მე არ მოვკვდები	11
სამაისო	13
თბილისის დილა	15
მიწა და ადამიანი	16
ჯვალის იმედი	17
მშვიდობის წლები	19
ზაჯალო დღე	20
კომკავშირს	21
ალმაჯრენა	23
მთაწმინდაზე	24
ლამით სამგორში	26
კედლის საათთან	28
ქარი	30
ქართველ პოეტებს	31
ჩემი ქალაქის დილა	32
ჩვენი მილიცია	34
თურმე პირიქით	35
ქობულეთი	36
სკოლაში გაცილება	37

კოლხიდმშენი	40
ჩემი ბათუმი	41
შემოქმედება	43
მასწ. მარო ლოლუას	44
სიმღერა ჩაის მკრეფავზე	46
მე და მერცხალი	47
სად გოგმანობ?	49
დილით	50
ჩემს სოფელში	51
ღუმილი	52
სათევზიაში	53
მიწის სურნელი	55
ჩემს ლექსებს	57
მერისში	58
მთაზე	59
მესაზღვრის სიტყვა	61
თბილისი-სამგორი	63
ცისარტყელა	65
ღელა	66
ქარიანი ღამე	68
ნარინჯები	69
ბავშვის ხმა	70
ჩემი სოფელი ძამასი	72
ღამე პლანტაციაში	73
ტბეთის გზაზე	74
ზამთარი	75
ამღერებული აჭარა	77
ბათუმიდან თბილისამდე	80
პუშკინის სურათთან	82
ვაჟას	84
გალაკტიონის გარდაცვალებაზე	85
გიორგი ლეონიძეს	88
გიორგი ქუჩიშვილს	

კოტე მარჯანიშვილს	90
ილია სიხარულიძეს	91
აკაკის ძეგლი ქობულეთში	93
გარსევან ჭავჭავაძე	95
მოდინ, შვილო, ჯარისკაცები	96
გმირი მფრინავი	102
სიმღერა	104
„მზეს არ ახსოვს“	106
უკვდავი ძმობა ჩვენი	108
ჩვენ, სამი ძმა ლესელი	110
უკანასკნელი ბარათი	111
ცხრა მაისი	113
ემარა	115

Г 2
899, 962. 1—1
8 201

ნესტორ მალაზონია

ს ტ ი ხ ი

(На грузинском языке)

Издательство „Литература და Хელოვნება“
Плеханова, 179
19 Тбилиси 64

* *

რედაქტორი ალ. ადამია

გამომც. რედაქტორი მ. ქლიავა

მხატვარი ი. გუცივა

მხატვრული რედაქტორი ირ. ჯანაშვილი

ტექნიკური რედაქტორი თ. მამფორია

კორექტორი ლ. სიხარულიძე

* *

ხელმოწერილია დასაბეჭდად 19/XI, 1964 წ.

ქალაქის ზომა 70X108 1/32

ნაბეჭდი თაბახი 8

სააღრიცხვო-საგამომცემლო თაბახი 3,25

უფ 12565, ტირაჟი 2000, შეკ. № 353

ფასი 20 კაპ.

* *

სტამბა № 3, თბილისი, პლესანოვის, 181

Типография № 3, Тбилиси, Плеханова, 181

საქართველოს
საბავშვო
საზოგადოებრივი
ცენტრები

УНИВЕРСИТЕТ
ИКОНОМИКА

